

نظاری، محمد سرشناسه
نظام ولایت فقیه، نظامی علوی یا مهدوی؟/ محمد نجمی، سن و نام پدیدآور
قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۲، مشخصات نشر
۱۳۸ص: مصور (رنگی)؛ ۱۹×۹/۵ س.م. مشخصات ظاهری
۶۳۷-۵۳۱-۹۶۴-۹۷۸ شابک
فیفا وضعیت فهرست نویسی
کتابنامه به صورت زیرنویس یادداشت
ولایت فقیه موضوع
اسلام و دولت موضوع
اسلام و سیاست — تاریخ موضوع
مهنویت موضوع
نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها: دفتر نشر معارف شناسه افزوده
۱۳۹۳ عن ۳۴/ن ۲۲۳/۸ BP رده‌بندی کنگره
۲۹۷/۴۵ رده بندی دیویی
۳۴۶۱۹۵۸ شماره کتابشناسی ملی

نظام ولایت فقید

نظامی علوی یا مہدوی؟

محمد رفیعی

www.ketab.ir

نظام ولایت فقیه، نظامی سوی یا مدنی؟

نویسنده محمد نجفی
ویراستار زهرا طالع‌زاری
ناشر دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، انتشارگاهها)
صفحه‌آرا حسن مولوی
طرح جلد ابوالفضل رنجبران
نوبت چاپ اول، ۱۳۹۳/۱/۲۰۰۰ نسخه
قیمت ۳۵۰۰ تومان
شابک ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۶۳۷-۰

مراکز پخش

مدیریت پخش دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۴، تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۰۰۰۴
باتوق کتاب قم (نمیه اول): خیابان شهدا، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن: ۳۷۷۳۵۴۵۱
باتوق کتاب قم (نمیه دوم): ابتدای بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها،
تلفن: ۳۳۹۰۲۴۴۰

باتوق کتاب تهران: خیابان انقلاب، چهارراه کالج، پلاک ۷۱۵، تلفن: ۸۸۹۱۱۳۱۲
باتوق کتاب شیراز: سی‌متری سینما سعدی، بین چهارراه ذوالانوار و چهارراه مشیرنو، پلاک ۱۵۰، تلفن: ۰۷۱۱۲۳۳۴۶۱۵
باتوق کتاب مشهد: چهارراه شهدا، خیابان آیت‌الله بهجت، نیش کوچه هفتم، تلفن: ۰۵۱۱۳۳۳۰۱۱۹
باتوق کتاب کرمانشاه: چهارراه مدرس، خیابان پزشکان، پلاک ۲۲، تلفن: ۰۸۳۱۷۳۳۸۴۱۱
باتوق کتاب کرمان: خیابان شهید مطهری، بین کوچه ۵۴ و ۵۶، تلفن: ۰۳۴۱۲۳۳۱۳۶۶ و نمابر ۲۲۳۱۴۶۸
باتوق کتاب رشت: خیابان امام خمینی، روبروی بانک رفاه، تلفن: ۰۱۳۱۳۲۲۰۶۹۷
باتوق کتاب تبریز: میدان ساعت، انتهای خیابان مقصودیه، جنب سازمان فناوری اطلاعات شهرداری، تلفن: ۰۴۱۱۵۵۷۶۰۰۰
ketabroom.ir نشانی اینترنتی: info@ketabroom.ir

تمام حقوق محفوظ است

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۱۴	 طرح بحث
۱۴	 فواید این بحث
۱۷	 فصل اول ملاک ارزیابی مجموعه‌های اجرایی
۱۹	 اول: حالت آرمانی
۲۰	 دوم: حالت مطلوب
۲۱	 سوم: حالت بیانی
۲۲	 حالت نامطلوب
۲۵	 فصل دوم چالش‌های اجرایی در راه رسیدن به اهداف حکومت دینی
۳۰	 چالش اول: وجود جنگ‌های داخلی و خارجی
۳۱	 چالش دوم: وجود منافقین و دشمنان داخلی
۳۲	 چالش سوم: نبود یا کمبود افراد متعهد و کارآمد
۳۳	 مثال برای افراد کارآمدی که شهید شدند
۳۴	 مثال برای افراد متعهد با کارآمدی پایین
۳۴	 نمونه اول: ابوذر غفاری
۳۶	 نمونه دوم: کمیل بن زیاد نخعی
۳۸	 مثال برای افراد کارآمد، ولی غیرمتعهد
۳۸	 نمونه اول: فرماندهی خالد و عمرو عاص
۳۸	 نمونه دوم: استانداری زیاد بن ابیه
۴۳	 نمونه سوم: ابقای شریح به عنوان قاضی
۴۴	 نمونه چهارم: قضیه سوده همدانی و آن استاندار
۴۶	 چالش چهارم: تغییر مسیر متدینین (ریزش)
۴۷	 نمونه اول: زبیر بن عوام

- ۴۹..... نمونه دوم: یکی از نزدیکان علی علیه السلام
- ۵۳..... نمونه سوم: منذر بن الجارود
- ۵۵..... چالش پنجم: عدم همراهی مردم
- ۵۵..... موارد عدم همراهی مردم در حکومت علوی
- ۵۸..... شکوه‌های علی علیه السلام از اطرافیان
- ۵۹..... نمونه اول
- ۶۱..... نمونه دوم
- ۶۱..... نمونه سوم
- ۶۲..... چالش ششم: تراش با مضاحنه بالاتر
- ۶۳..... نمونه اول: بیعت با ابوبکر و باقی آنها توسط امیرالمومنین علیه السلام
- ۶۴..... نمونه دوم: ابقاء ابوموسی اشعری بر حکومت کوفه
- ۶۷..... نمونه سوم: داستان حکمیت
- ۷۱..... عدم برخورد با عایشه
- ۷۲..... آیا مصلحت‌سنجی جایز است؟
- ۷۲..... معنای اول: منافع شخصی و گروهی
- ۷۳..... معنای دوم: مصلحت سکولار
- ۷۳..... معنای سوم: مصلحت دینی
- ۷۴..... چالش هفتم: اجرایی نبودن بعضی آرمانها
- ۷۶..... جمع‌بندی
- ۷۷..... فصل سوم ملاک دینی بودن یک نظام
- ۹۳..... فصل چهارم ملاک کارآمدی در نظام‌های دینی
- ۹۶..... اول: ارزیابی هر فرد جداگانه باشد

- دوم: انتظار ما از نظام اسلامی چه مقدار است؟ ۹۸
- سوم: حاکم مسئول همه اشکالات نیست ۹۸
- چهارم: فرآیند اجراء بسیار پیچیده است ۹۹
- پنجم: عدم وصول به همه اهداف مانع تشکیل حکومت نشود ۱۰۰
- ششم: نسخه کامل است ۱۰۱
- هفتم: کارآمدی دینی، نه کارآمدی سکولار ۱۰۲
- هشتم: سوءاستفاده شد ۱۰۲
- فصل پنجم: روش صحیح مایید بین نظام دینی و نظام های دیگر ۱۰۵
- فصل ششم: ثمرات و نتایج این بحث: شفافیت ناکارآمدی ۱۱۳
- اول: آیا این انقلاب، باعث بدبینی مردم به دین نمی شود و بهتر نبود انقلاب نمی کردیم؟ ۱۱۵
- دوم: ما که نیروی انسانی کافی نداریم بهتر نیست حکومت هم تشکیل ندهیم؟ ۱۱۹
- سوم: آیا هراشکالی که در نظام است به ولی فقیه برمی گردد؟! ۱۲۰
- چهارم: بهتر نیست «فقیه» حکومت را قبول نکند تا حیثیت دین لگه دار نشود؟ ۱۲۱
- پنجم: بهتر نیست روحانیون در سیاست دخالت نکند تا تقدس این گروه حفظ شود؟ ۱۲۵
- ششم: انقلاب نتوانست به اهداف خود برسد، بلکه بدتر شد؛ اگر انقلاب نمی کردیم بهتر نبود؟! ۱۲۸
- هفتم: اگر در حکومت اسلامی به کسی ظلم شد، باز هم می توان نام آن حکومت را اسلامی گذارد؟ ۱۳۲
- هشتم: اگر به کسی رأی بدهیم و او اشتباه کند، آیا ما در اشتباهات او سهیم هستیم؟! ۱۳۳

- نظام ولایت فقیه، نظامی علوی است یا نظامی مهدوی؟
- آیا نظام علوی علیه السلام دارای اشکالات اجرایی بود؟
- روش ارزیابی صحیح حکومت اسلامی چیست؟
- انتظار ما از حکومت اسلامی در اصلاح مشکلات چه مقدار است؟
- چالش‌های پیش روی يك حکومت دینی چیست؟
- آیا امیرالمؤمنین علیه السلام در حکومت خود مصلحت سنجی می‌کردند؟
- آیا مصلحت سنجی در حکومت اسلامی جایز است؟
- آیا حکومت اسلامی به تمام آرمانها می‌رسد؟
- نظام اسلامی چه مقدار امکان دارد از آرمانها عقب بماند و در عین حال اسلامی باشد؟
- چرا اشکالاتی که در نظام وجود دارد به ولی فقیه بر نمی‌گردد؟
- بهتر نیست عالمان دینی حکومت را قبول نکنند تا حیثیت دین لکه دار نشود؟
- اگر به کسی رأی بدهیم و او اشتباه کند آیا ما در اشتباهات او سهیم هستیم؟
- آیا این انقلاب، باعث بدبینی مردم به دین نمی‌شود و بهتر نبود انقلاب نمی‌کردیم؟

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين و العن
على اعدائهم اجمعين

در طول تاریخ موارد نادری اتفاق افتاده که نظامی با انگیزه اجرای
احکام اسلامی بر روی کار آید؛ غالباً حکومت‌های خودکامه و ظالم
زمام امور را بردست گرفتند و جامعه را به سمت امیال شخصی خود
سوق داده‌اند.

خدای را سپاس، در درانی زندگی می‌کنیم که به برکت دیدگاه
واقع‌بینانه آن مرد الهی، یعنی معصوم امام خمینی علیه السلام، مردم ایران
خود را باور کردند و به انقلابی اسلامی برای نهاده‌ینه کردن احکام
الهی دست زدند. این نظام به برکت خون شهادت‌آلودی عالی‌مقام، سراز
خاک تردید و ناامیدی بیرون آورد و امروز در جهان اسلام برجمدار
اسلام ناب محمدی است.

از آنجا که علمای اسلام احتمال نمی‌دادند روزی بتوانیم نظامی
اسلامی تشکیل دهیم، انگیزه‌ای برای بحث بر روی جوانب حکومت

اسلامی و تبیین آن نداشته‌اند و این امر، وظیفه علمای این زمان، روشنگران، نخبگان، دانشگاهیان و آحاد مردم را سنگین گردانیده است.

امروز بر علمای اسلام لازم است حکومت اسلامی را به طور کامل و صحیح تبیین کنند و فضای مبهم و غبارآلود گذشته را به فضایی شفاف و واضح تبدیل نمایند. پرداختن به فقه حکومتی و تبیین جوانب نظام اسلامی، وظیفه‌ای تازه برای پویندگان راه انبیا ایجاد کرده است که کوتاهی در آن و تمرکز در بحث‌های غیرضروری یا غیراولویت‌دار، می‌تواند زمینه‌ای برای هجوم شبهات در بین علما و عامه مردم نسبت به حکومت اسلامی فراهم سازد.^۱

سادن نگارش فقه حکومتی توسط بعضی از فقها، عدم ورود به موضوع شناسی‌های دقیق، کم‌کاری در شناخت شرایط یک حکومت دینی، باعث می‌شود که معنای حکومت اسلامی را آن چنان که باید، شناسیم و این رویکرد می‌تواند ضربه جبران‌ناپذیری بر بدنه حوزه‌های علمیّه و به تبع آن بر اسلام و نظام اسلامی وارد آورد و همان روزه‌ای باشد که شیطان از آن بهره می‌کند.

فقه حکومتی بعد از انقلاب اسلامی ایران و به برکت پژوهش عده‌ای از فضلاء در حوزه علمیّه، پیشرفت چشم‌گیری داشته است و می‌توان به جرأت گفت که فقه حکومتی و مباحث پیرامون نظام اسلامی بعد از انقلاب اسلامی ده‌ها برابر زمان قبل از خود پیشرفت کمی و کیفی داشته است که عدم اطلاع از این پیشینه علمی باعث ساده‌انگاری یک محقق گردیده و باعث می‌شود عمق موضوع را درست درک

۱. در حدیثی از امام صادق علیه السلام نقل شده که حضرت فرمودند: «... وَ الْعَالَمُ بِرَمَانِيهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْنَا لَلْوَابِ س...» (الكافي، ج ۱، ص ۲۷)

یعنی کسی که به اوضاع زمانش آگاه باشد، اشتباهات بر او هجوم نمی‌آورد.

نکند و در نتیجه نتواند راه استنباط و اجتهاد صحیحی را بییماید. این کمترین، از همه محققانی که علاقه به ورود در این مسائل دارند؛ تقاضا می‌کند در این عرصه، ورودی کامل داشته باشند و از ساده انگاشتن مسأله که باعث خطای در استنباط می‌شود پرهیز کنند. اظهار نظر فقهی پیرامون حکومت اسلامی بدون اطلاع از پیشینه آن، خلاف انصاف علمی است که امیدواریم هیچ محققى به آن دچار نشود.

در این میان یکی از مباحثی که مورد غفلت واقع شده است «ملاک و معیار اسلامی بودن یک نظام» است؛ بسیار دیده شده که نظام اسلامی از ناحیه افراد دلسوزی به باد نقد گرفته شده و آن چنان مورد هجوم این افراد واقع شده است که گویا این نظام با نظام طاغوت در نزد آنها فرقی ندارد! این رویکرد نتیجه عدم آگاهی بر ملاک اسلامی بودن یک نظام است. این نوشتار به پژوهش در این مسأله تازه و دست نخورده پرداخته است و آنجا که می‌تواند سعی دارد فضای غبارآلود نقد را به فضایی منصفانه تبدیل کند. در پایان از خداوند متعال خواستاریم توان فهم کامل دین را به ما عنایت کند و ما را در یاری دین خود یاری نماید.

الحمد لله رب العالمین

محمد نجفی

شهر مقدس قم

۱۳ بهمن ۱۳۹۲ مصادف با ۲ ربیع الثانی ۱۴۳۵

■ طرح بحث

- انتظار ما از نظام ولایی^۱ و حکومت اسلامی چیست؟
 - نظام ولایی چه اندازه کارآمد است؟
 - آیا ما با نظام ولایی می‌توانیم به مدینه فاضله برسیم؟
 - حکومت اسلامی چه مقدار می‌تواند ما را به مقاصد دنیوی و اخروی نزدیک کند؟
 - ملاک کارآمدی نظام اسلامی چیست و چه موقع می‌توانیم بگوییم این نظام عیار اسلامی خود را داراست؟
 - آیا نظام ولایی در عمل، احکام و قوانین اسلام را به طور کامل اجرا می‌کند و اگر این نظام نتوانست به طور کامل احکام را اجرا کند آیا ضرر آن بیش از سود آن نیست؟
 - انتظار ما از نظام اسلامی در تحقق احکام و دستورات دینی باید تا چه اندازه بلند؟
- و ده‌ها سؤال از این قبیل را بر آن می‌دارد که مقصود خود از کارآمدی نظام ولایی در مقام اجرا با بیان کنیم تا بتوانیم ملاک صحیحی برای سنجش مبنای اسلامی در یک نظام دینی داشته باشیم و . خدای ناکرده . به دلیل ملاک اشتباه و توقع نابجا از نظام اسلامی، در ارزش‌گذاری خود مرتکب اشتباه نشویم و یا به دلیل توقع نابجا، از کارآمدی نظام اسلامی ناامید نشویم.

■ فواید این بحث

بسیار اتفاق می‌افتد که افرادی به دلیل درک نادرست از نظام اسلامی، مرتکب زیاده‌روی در تبلیغ و تبیین نظام اسلامی شده، آن را

۱. مقصود از نظام ولایی در این بحث، نظامی است که در آن ولایت با فقیه جامع‌الشرایط است.